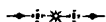

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ՌԱՖԱՅԷԼ ՍԱՆՑԻՈՅ

ԵՒ ԻՐ ՆԿԱՐՆԵՐԸ

Եթէ հրաշակաոյց Խտալիոյ մէջ շրջապատ ժամանակ՝ զեղեցիկ Մադկաւան (Firenze) քաղաքը պտտիք, բայց մասնաւորապէս այցելէք այն հիւանալի «R. Gallerie» Բիդդի շէնքը, հոն Բերուճինոյի դիմանկարին վրան է Միքէլ-Անձէլոյին տակ, փնտոցէք զԼուիս մը հիւշըրջանակ, սեահեր, մեղամաղձալի մեծ աչքերով, տգունակ, բեկբեկ և շնորհալիք վիզով՝ նման յատակափայլ շուշանի մը ցօղունին. յետոյ՝ եթէ զինքը ճանչնաք այդ դիմագիծերէն, ո՞վ որ ալ ըլլաք, ինչէք անոր ոտքը. դուք Հրեշտականուն նկարչին, հրեշտակային հանճարին առջին էք. աստուածային Ռաֆայէլի՝ առջևը կը գտնուիք. Որովհետեւ քաղաքը շատ անգամ՝ զուարճացիք է՝ անունները անհատներուն հետ ներդաշնակելով. որովհետեւ բնութիւնն ասէպ հաճոյք զգացիք է՝ միևնոյն նմանութեան մը մէջ միացնելու՝ հոգւոյն տաղանդը դէմքին գծաւորումներուն հետ:

Տիսէք այս ծերունին՝ որ միայնակ և լռիկ՝ Ս. Պետրոսի սանդուխներէն վար կ'իջնէ, առանց բարեկամի մը որ իրեն օգնէ, առանց աշակերտի մը՝ որ իրեն ընկերէ. սա երկնային վրէժներուն գործա-

ղրիչն է, Միքէլ (Անձէլոյ) Հրեշտակապետն է. Տիսէք այս դեռատի պատանին՝ որ վատիկան կ'ելլէ, ծիրանաւորներու արքունիքէ մը և աշակերտներու բանակէ մ'ընկերացած. անհուն զթութեանց հրեշտակն է, Ռաֆայէլն է:

*
* *

Ռաֆայէլ տասներինգ տարեկան էր, երբ իր հայրը տեսաւ որ այլ ևս սորվելու բան չէր մնացած անոր. անպատրաստից նկարներ կը զարմացնէին զինքը, իր վարժապետն եղաւ Բերուճինոյ, որ գիտցաւ ճանչնալ այդ էակին մէջ՝ ապագայի մեծ հանճար մը, գնահատեց զայն և քաջալերեց: Եթէ վարժապետ մը որ կը յարմարէր Ռաֆայէլի՝ Բերուճինոն էր, և եթէ աշակերտ մը ասոր, Ռաֆայէլն էր: Հրեշտակային անուն և զգաստ տաղանդը, սորվեցաւ անկէ նկարել Կոյսի այն գողտր գլուխները՝ զորս կատարելագործեց, և ծերունիներու այն արտայայտութիւնները՝ որոնք ծառայեցին իբրեւ կենդանի և խօսուն օրինակներ:

Քաղաք թէն իրեն ժպտեցաւ ամէն պարզաներու մէջ, բայց մէկ անգամ մը միայն դաժան երեցաւ... Մադկափթիթ և Թարմ հասակի մէջ, երբ դեռ իր չորս կողմը կը փողէին փառքի աղաղակները, երբ ամէն աչք իր նկարներու առջև հիաց-

1. Ռաֆայէլ Սանցիոյ՝ Ուրպիներոյ մէջ ծնաւ 1483 Ապրիլ 6ին, և մեռաւ 1520 Ապրիլ 6ին:

ման վայրկեաններու մէջ՝ չէր յոգնեցողի տեղէ, երբ երջանկութեան բաժակը իրեն համար զեղուն՝ կ'արտայորդէր, կը տեսնենք որ նա օրհասական՝ անկողինին մէջ կը տագնապի, կը ճգնի, կը մաքառի մահուան ղէմ. բայց ի զուր, կ'աւանդէ իր ղէմքին

* *

իտալական նկարչութեան պատմութիւնը՝ տասնըվեցերորդ դարուն մէջ՝ իր զազաթնակէտն հասած էր՝ երեք մեծ հանձարներով, Լէոնարտոյ տա վինչի, Մի-

ԲԱԶՄԱՎԷՊ — « Տիրամայր »

պէս ազնիւ հոգին, իր անունը ապագային հետ անգուգապէս կապելով... Հոռվմայ մէջ տպաւորութիւնը մեծ եղաւ՝ այս կանխահաս մահուան պատճառաւ. ամէն մարդ կարծեց թէ իր բարեկամն էր որ կը մեռնէր. և երբ նա աչքերը կը գոցէր, նկարչութիւնը կուրցած կարծուեցաւ...

Զէլ-Անճէլոյ և Ռաֆայէլ Սանցիոյ որոնք զեղարուեստական այս մասնաճիւղին երրորդութիւնը կը ձևացնէին՝ իր գիտական հետազօտութեանց մէջ ընկղմած՝ Լէոնարտոյ կը հարցաքննէ անվախճանը. Մի-Զէլ-Անճէլոյ ամենածանր խոկուններով կը սնանի, մարգարէի մը մեկամաղձիկ ազ-

ՌԱՅԱՅԷԼ — « ԱՅԼԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ »

դեցութիւններն ունի, որ ապրած ժամանակ՝ մահուան սկզբնաւորութիւնը կը նըըմարէ: Ռաֆայէլ՝ ոչ նախորդին անհանգըստութիւններն ունեցաւ, և ոչ ալ միւսին տիրութիւնները. այլ իրեն ժպտեցաւ բաղդը, եղաւ երջանիկ՝ կեանքի ամէն շրջանակներուն մէջ. բան մը որ մեծ զարտադրութիւն կը կազմէ արուեստագէտներուն համար:

Ու զարմանալին է որ իր կեանքի համառօտ ժամանակամիջոցին՝ մեծամեծ և բազմաթիւ գործեր արտադրեց է. իր մէջ

ծուծին մը կը ցոլայ Տիրամօր զէմքին վրայ. ազնիւ հակումը զխուն՝ նկարին զանազանութիւնը կու տայ. նա համեստ է, պատկառոտ, երկիւղած, շնորհքներով զեղուն՝ ինչպէս սպիտակ շուշան մը, կը կանգնի քնքոյշ, իր Մանկիկ կոկոնին հետ միասին:

Մանկական խորամանկութիւն մ'ունի, պիտի ըսէք, Յիսուսի նայուածքը՝ թէ ըմբռնող զօրութիւն մը... իր մանկատի արտաքին ձեւը՝ քեզ խորհել կու տայ՝ որ նա աստուածորդի մ'է, ամէն բան կը

ՌԱՖԱԵԼ — «Սեքստոսի Տիրամօր» պատկերի մաս մը

համեմատութիւնը տարբեր է. քիչ ժամանակ, շատ արդիւնք...

Դիտենք իր հրաշակերտներէն մին, «Մեծ-Դուքսին Տիրամայր՝» յորջորջուածը. ազնուական և խաղաղ գեփիւռ մը կը շնչէ հոն, լուսեան մէջ՝ տատրակի մրմունջներ կը լսուին... մայրիկն է՝ որ իր որդին սեղմելով զէպի սիրտը՝ սիրաւատ կը հառաչէ, կենդանի՝ օրինակ մ'է՝ թէ նկար մը, կը տատանսիս վճռականօրէն պատասխանելու... Սուրբ ամփոփա-

հասկնայ, Երկու կլորիկ, լեցուն այտերը՝ կը կախուին վար՝ հասուն խնծորներու պէս. զլուխն է որ բոլոր իր ներքին զգացումները կը մատնէ. ոտքի մատներն իսկ՝ իրենց վերիվայր դիրքերուն մէջ՝ իրականութիւնը կը պարզեն:

Մայրական սիրոյ մեծ արտայայտութիւն մը կայ. որդին կ'ապաւինի, կ'ամփոփուի, մայրենի սիրոյ վառարանէն ջերմանալու համար անշուշտ, որովհետեւ մերկ է, թերեւ կը մսի...

Ռաֆայէլի միւս գործն «Ալլակերպութիւն»ն է, զոր մահը թերի թողոցներ է. անով հանդերձ՝ սա միշտ տիեզերահռչակ եղած է. Երկու հակընդդէմ տեսարաններ.

1. Տես աստ. Բզմ. էջ 56-57.

2. Նկարած է զայս 1520ին, հիմայ կը գտնուի Վաթիկանի մէջ, իր ուրիշ նկարի մը ցով:

ըռւ միութիւն մ'է. վերը՝ պայծառութեան, լոյսի և որոտնեւոր մէջ՝ Աստուծոյ ձայնը կը լսուի, մինչդեռ վարը զարհուրանքը, տաճնապը, երկիւղը տիրեր է։ Աւտայայտիչ, խոսուն են ամենուրեք ղէմքերը, կ'աղաղակեն՝ կը զգաս, բայց չես լսեր... Թերի մնացած մասը՝ ջանացեր է լրացընել Յուլիոս Հոտմայեցիին, բայց ի զուր. հիմայ այդ նկարին գոյներուն մէջ՝ որքան բրտութիւններ, անյարմարութիւններ որ կան՝ այս վերջին անվարժին արդիւնքն են...

«Տիրամայրը» իր ուրիշ մէկ նկարն է, զոր հոս կը ներկայացնենք. զգացումով և արտայայտութեամբ լի գործ մը. հոս կը տեսնուի ընտանեկան սիրոյ և կապերու քաղցրութեան ճշգրիտ պատկերը։ Աննա այցելութեան եկեր է իր դուստրին Մարիամու տունը. իր թոռնիկն Յիսուս տեսնելով իր մամը՝ ինչպէս կ'ուրախանայ, կը խայտայ. մօրը զրկէն կ'ուզէ մա-

մուն զրկին մէջն անցնիլ։ Տեսէ՞ք պառաւր, կը ցնծայ թոռնիկին չարանճելութեան վրայ, կ'ուզէ համբուրել, ձեռքերը երկընցուցեր է իր զրկին մէջն առնելու համար փոքրիկը։

Ռաֆայէլ՝ ճշմարիտ կերպով խորշումած պառաւ մը կը ներկայացնէ, բոլոր դէմքը զծաւոր, վերիվայր էլէէնեւորով, կոծիծնեւորով. կզակը երկարած, ականջներուն ծայրերը ուռած և վար կախուած... կաւարեալ պառաւ մը։

Անաբաբայանուր ակնարկ մը՝ Պաֆայէլի գործընդուն մէկ քաջօրին համադրոտ տեսութիւն մը՝ իր արուեստին, խորհելու կերպին, զգացումներուն՝ զաղափարնէն։ Այդպիսի մեծ հաճմարի մը երկերը բոլոր աշխարհը յիշեցնած են, և զերթէ խալիլի ամէն քաղաք՝ կը պահէ այդ հրաշագործին ամենափոքր իսկ երկը՝ իրրէ անգին գանձ մը...

ՊԱՐԹԵՆԻԿ

Մեր ազգին կեանքին եւ յաւաքաղիմութեան գործունէութեան վրայ պայծառ եւ շահեկան տեղեկութիւններ բովանդակող թերթ մ'է Արարատ ամսագիրը, որ 4 տարիներէ ի վեր զմայելի յարատեւութեամբ կը հրատարակուի եւ լինատին Հայոց Միացեալ Բնկերութեան՝ պատշտութիւններ կը ձեւացնէ, խմբագրապետ եւ նախագահ ունենալով Գնդապետ Գ. Մ. Գրիգորի լուրջ անձնաւորութիւնը։

Անգլիագէտ հայորդւոց քերականութիւնը լատինագրութիւնով եւ անգլիական ազգերու մէջ տարածելով «A R A R A T»-ը, գիտնալով որ գրական եւ պատմական ճոխ հաւաքածոյի մը համար տրուած դրամի՝ շահաբերուած ըսել է։

Ներկայ տարուան Յունուարի Թիւին կողքը՝ Վ. Յակոբեան հարտարապետը նկարած է։ Կը ներկայացնէ հայկական հարտարապետութիւնն յիշեցնող կամարակապ մի, որուն խարսխի վրայ փորագրուած է «ՏԷՐ ԿԵՅՈ ԴՈՒ ԶԼՅՍՍ»։ Կամարակապին խորքը հարատուուն կանգնած է Ս. Էջմիածնի տաճարը. կողքին երկրորդ էջը գրաւած է անգլիերէն Թրքահայաստանի քարտէսը։

Ուսանողական յօդուածներու գլխաւորներն են.

Բնագիտ. տեղեկութիւններ. — Կայտնիքը Հայաստանի մէջ. — Հաստատիք Պատմաբանը. — Arnold Joseph Tovynbe, — Կապուտ գիւղը և նորանոր հաստատութեանց. — Խաւանկան կուս. վարութիւնը Բրիտանիոյ վրայ. — Հայաստան և խաղաղութիւն. — Հայ Պաշտպան մը Արեւմտիք. — Հայկական Դատարարականութիւն ի Հնդկաստան. — Հայ Որբերու համար Աւարկանք. — Հայ Գաղութականաց Նպաստի Կենտրոնը. — Հայկական Կարմիր Խաչի և Նպաստի Գործը. — Գրական թանկ. — Էսայի, Էսայի, 60է աւելի մանրատու էջերու մէջ ամփոփուած։

Տարեկան բաժնեգլին է 6 շիլլինգ։ Գլխի՝ Hon. Editor «Ararat». The Armenian United Association of London, 47a, Redcliffe Sp. LONDON, S. W.

1. Քաղաքագոյ առիթը պիտի ունենանք՝ այն ազգագուտ Բնկերութեան մասին Բազմակից մէջ տեղեկութիւններ գեղեցիկու։